

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Steentilstraat 37

Status: BBP

Periode: veldwerk 20-10-2005 en 16-11-2005

Onderzocht door: T. Tel, F. van der Waard (veldwerk); H. Wierts (archieffonderzoek).

Auteur: F. van der Waard

Datum: november 2005 Groningen, toevoeging afbeeldingen 20 april 2007

Opmerkingen: De verdiepingen van het achterhuis zijn niet bezocht.

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen.

De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieur-afwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek van de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING EN STRUCTUUR

Het pand staat op een ca. 23 meter diep perceel aan de zuidzijde van de Steentilstraat. Het perceel heeft aan de linkerachterhoek een uitstekend vierkant stukje van ca. 2 x 2 m.

Aan de rechter (westelijke) zijde heeft het pand een smalle steeg en links mogelijk een mandelige muur? Het bestaat uit een voorhuis, een ondiepe overbouwde binnenplaats met een tweelaagse gang aan de linkerzijde en een achterhuis.

Het voorhuis is een diep pand van twee bouwlagen (14,5 x 5,7 m) met een steil zadeldak met voorschild. Het achterhuis (6,33 x 5,7 m) heeft drie bouwlagen met een plat dak.

Links achter het achterhuis is een kleine vierkante aanbouw die op het uitstekende stuk perceel is gebouwd. Het is niet duidelijk of dit een eenlaagse aanbouw is of dat het ook drielaags is en deel uitmaakt van het achterhuis.

Het achterhuis en een pand dat daarachter staat en bij de Kosterse gang hoort grijpen hier op eigenaardige wijze in elkaar en wel zodanig dat de aanbouw van het achterhuis doorloopt naast het huis aan de Kosterse gang.

BOUWGESCHIEDENIS

Het huis is opgezet als een diep huis met twee bouwlagen en een kap met een steeg ernaast. Het huis heeft 13 balkvakken. Vermoedelijk was de achterste helft van het huis onderkelderd. Omdat in latere tijd de gang aan de linkerkant zit kan men ervan uitgaan dat de oorspronkelijke stookplaatsen aan de rechterkant zitten. Zoals blijkt uit bouwsporen zat in het vierde vak een deur aan de steegkant. En in het achterste deel waren in ieder geval twee keldervensters.

Het huis kan in principe niet ouder zijn dan ca. 1469 omdat dit stadgedeelte toen pas binnen de muren werd getrokken. De tienlagenmaat (76 cm) en het metselverband (ruw staand verband) suggereren een datering uit de tweede helft van de 16de of de vroege 17de eeuw. Wel moet opgemerkt worden dat de sokkel van het achterste deel van veel grotere stenen is gemetseld. Het is eigenaardig dat de tienlagenmaat van dit achterste gedeelte vooraan zeker 100 cm is en dan naar achteren toe minder wordt en zakt tot 86 cm. Hier zijn beslist oude stenen hergebruikt. Aan de andere kant kan niet uitgesloten worden dat het gedeelte met de grotere stenen een oudere fase vertegenwoordigt. Men zou kunnen denken aan een stenen achterkamer of een achterkamer met een stenen onderbouw, waarbij de rest van het huis nog in hout was uitgevoerd. Doorgaand op deze theorie zou men zelfs kunnen aannemen dat een dergelijke stenen onderbouw voor een houten bovenbouw nog in principe zou kunnen dateren uit de tijd dat de Steenilstraat nog niet binnen de stadsomwalling was opgenomen. Immers in die tijd zouden de huizen vlak buiten de stadsmuur van hout moeten zijn zodat een vijand geen dekking kon zoeken achter stenen huizen. In dat geval kan dit muurwerk zelfs nog vóór 1469 dateren, waarmee het grote formaat van de stenen ook verklaard zou kunnen worden.

Waarom deze grote stenen naar achteren toe kleiner worden is vooralsnog niet duidelijk. Er zitten in ieder geval wel 'varkens' (lagen baksteen van verlopende dikte) in het muurwerk zodat er tijdens het opmetselen kennelijk al zakkingen optraden.

Het achterhuis is opgezet als een gebouw van twee lage bouwlagen met een steile kap met een borstwering. Dit achterhuis heeft vijf vakken en had luikvensters in het tweede, derde en vierde vak en een toegang vanuit de steeg in het derde vak. Ook het achterhuis kan gezien zijn tienlagenmaat (varieert van 75,5-80cm) steenmaat (27,5-29 x 13,5-14 x 6,5-7 cm) en metselverband (ruw staand verband) uit de tweede helft van de 16de of de vroege 17de eeuw dateren.

Uitsnede uit de kaart van Haubois uit omstreeks 1643. Links is de Steenilstraat, boven de Kleine Steenilstraat en rechts de Kostersgang. Het noorden is op deze kaart links. Steenilstraat 37 is het derde panden onder de straathoek Steenilstraat / Kleine Steenilstraat.

Op de kaart van Haubois van ca. 1643 is op de plaats van het huidige huis een diep huis zonder achterhuis aangegeven maar toch is het goed denkbaar dat in die tijd echter wel degelijk al een achterhuis bestond. Op het minuutplan van omstreeks 1830 wordt de omtrek van het huidige voorhuis en achterhuis aangegeven met de gang aan de linkerkant van de binnenplaats. Aan de linker achterkant van het achterhuis was een vierkante open ruimte die bij het perceel hoort en aansloot op een dwars steegje waardoor men vanuit de Kleine Steenilstraat het achterhuis van Steenilstraat 37 kon bereiken.

De kadastrale kaart uit omstreeks 1830 met daarop aangegeven de moderne huisnummering.

In de tweede helft van de 19de eeuw werd het achterhuis met een verdieping verhoogd en van een plat dak voorzien. De balklaag boven de eerste verdieping werd vermoedelijk bij die gelegenheid op de vroegere muurkroon gelegd. De tweede verdieping werd halfsteens opgetrokken. Mogelijk is toen ook de open grond links achter het achterhuis bebouwd geraakt met een aanbouw. Deze aanbouw bestond immers al in 1908 omdat de omtrek ervan dan op een tekening van 1908 wordt aangegeven.

In dezelfde periode kwam ook de vorm van de huidige voorgevel tot stand.

In 1961 worden de twee vensters rechts van de voordeur uitgeboren ten behoeve van een grote winkelpui.

BESCHRIJVING

gevels

De voorgevel is een gepleisterde drie traveeën brede lijstgevel die twee bouwlagen en een mezzanino heeft. De pleisterlaag is recent vernieuwd.

De invulling van de pui is recentelijk vernieuwd. Aan de rechterzijde zit de deur naar de winkel die een geheel vormt met etalage ernaast. Aan de linkerzijde zit een deur die tot de bovenwoning toegang geeft. De verdieping heeft drie H-vensters. De mezzanino heeft lage drie tweedelige vensters. De kozijnen van de vensters van de verdieping en de mezzanino hebben een duivejagerprofilering en zijn 19de-eeuws. Alle vensters hebben vooruitstekende houten waterslagen.

Van de vensters van de verdieping is het raamhout van de benedenramen vernieuwd; dat van de bovenlichten is nog 19de-eeuws. Het raamhout van de mezzanino is 19de-eeuws.

Boven de begane grond zitten vier ankers die de gevel aan de balklaag verankeren. Boven de verdieping twee ankers ter hoogte van de bovendorpels van de kozijnen die de zolderbalklaag aan de gevel verankeren. In de hoekpenanten zitten twee iets hoger geplaatste ankers die vermoedelijk de muurplaat verankeren. Gezien deze situering kan men ervan uitgaan dat de zolder een borstwering heeft. Al deze ankers zijn beslist ouder dan de 19de eeuw.

De gevel wordt afgesloten door een recente vernieuwde gootlijst. Er zit nog een groot ongeleed stuk muur boven de mezzaninovensters waar kennelijk de kroonlijst heeft gezeten.

Boven de lijst zit een voorschild met zwarte moderne golfpannen (?). Op de samenkomst van het voorschild en de nok zit een eenvoudig houten pironnetje.

De hoofdvorm van de gevel kan 19de-eeuws zijn, waarbij er gezien de ankers restanten van een oudere gevel onder de pleistering kunnen zitten. De huidige pleistering en gootlijst zijn mogelijk tegelijk aangebracht.

De top van de achtergevel van het voorhuis.

De achtergevel is een recent gepleisterde topgevel van drie traveeën breed en twee bouwlagen hoog. De begane grond is ingebouwd door een overdekte binnenplaats. De rechtse (oostelijke) travee is ingebouwd door de tweelagige gang.

Boven de ingebouwde binnenplaats zijn nog net de bovenkanten van twee dichtgespijkerde vensters van de begane grond naast de gang te zien. Ter hoogte van de bovendorpels bevinden zich ankers die de balklaag boven de begane grond aan de gevel verankeren.

Op de verdieping bevinden zich naast de gang twee H-vensters met zware kozijnen met duivejagerprofileringen en uitstekende houten onderdorpels. Ter hoogte van de bovendorpels bevinden zich ankers die de balklaag boven de verdieping aan de gevel koppelen.

De zolder heeft een tweelichtvenster dat recentelijk geheel vernieuwd is. Boven dit venster bevindt zich een anker dat vermoedelijk een regel aangeeft die op de haanhouten van de achterste sporenparen is aangebracht. Boven dit venster kon aan de binnenkant van de gevel een dichtzetting gezien worden die erop duidde dat het venster oorspronkelijk hoger is geweest.

Halverwege het venster bevinden zich vermoedelijk aan beide zijden (alleen de linkse is waargenomen) ankers die gordingen onder de sporen aan de gevel koppelen.

De rechter zijgevel is een langgevel van twee bouwlagen en heeft zeer veel bouwsporen. De gevel is grotendeel opgetrokken in een ruw staand verband van 10 lagen 76 cm; steenmaat 28/28,5/28,5/29/29/29,5 x 13/13/13,5/13,5/14 x 6,5/6,5/6,5/6,6/6,7 cm. Dit metselwerk vindt men vooraan op de begane grond en op de verdieping. Het achterste gedeelte van de begane grond is met grotere stenen opgetrokken.

Bestudering van de ankers en de balkkoppen suggereert een enkelvoudige balklaag van dertien vakken. Ter hoogte van het vierde vak bevindt zich een dichtgezette vrij lage deur die op de steeg uitkwam. Deze heeft een eiken latei met een deur- of luikspinning aan de buitenkant, zodat deze deur naar buiten draaide. In de linker dagkant bevindt zich een zandstenen blok waarin vermoedelijk de bovenste duim heeft gezeten. Het onderste duimblokje bevindt zich thans mogelijk onder het maaiveld van de steeg. In de rechter dagkant bevindt zich halverwege eveneens een zandstenen blokje waarin mogelijk de sluiting werd vastgemaakt.

Ongeveer halverwege de gevel bevindt zich een grote 19de-eeuwse invulling met daarin een recent dichtgezette deuropening.

Daarachter is het metselwerk van de begane grond anders. In dit gedeelte bevinden zich vrij grote vermoedelijk hergebruikte stenen die van voor naar achteren afloopt van ca. 100-86cm¹. Wat hiervan de reden is kon niet verklaard worden. Er lijken ook enige varkens² in het muurwerk te zitten. Dit moet nader geanalyseerd worden. Dicht bij de achtergevel vertoont de zijgevel sporen van oud voegwerk met merkwaardige dubbele rolletjes in de voegen.

¹ Aan weerszijden van het voorste keldervenster bedragen de tienlagenmaten 99-100cm. De tienlagenmaat loopt af naar 91 cm bij het tweede keldervenster en achter de stookplaats naar 88,5-86cm.

² Een varken is een laag baksteen van verlopende dikte.

Een van de dichtgemetselde keldervensters.

In dit achterste deel van de zijgevel bevinden zich twee dichtgezette keldervensters. Het achterste venster is vrij goed bewaard. Het is overdekt door een segmentboog en heeft een rollaag aan de onderkant. Van het voorste venster is de segmentboog niet meer bewaard gebleven.

Achter het achterste venster bevindt zich een invulling met kleinere stenen die als de plek van een stookplaats geïnterpreteerd kan worden. Er zit dan ook een uitgemetseld rookkanaal boven. Deze stookplaats is gezien de situering (pal tegen het achterste keldervenster) secundair aan het keldervenster. Op de verdieping bevindt zich achteraan een vensterkozijn met een baksteenvulling. Ook boven de verdieping zijn de ankers van een enkelvoudige balklaag zichtbaar.

Plattegrond per bouwlaag

De begane grond dient als winkel en heeft verlaagde plafonds en voorzetwanden. Het achterste gedeelte van het voorhuis heeft een opstapje. Hieronder zal zich ooit een kelder hebben bevonden. Aan de linkerkant is een portaal en trapopgang afgescheiden. Hier bevindt zich een rechte steektrap naar de bovenwoning.

De balklaag boven de voorkamer op de verdieping.

De verdieping is overdekt door een enkelvoudige balklaag van dertien vakken.

De verdieping heeft aan de linkerkant een overloop/gang. Rechts daarvan een vrij diepe voorkamer, waarvan het voorste gedeelte de gehele breedte van het pand in beslag neemt, een middenvertrek (keuken) en een achtervertrek (badkamer).

In de voorkamer zijn de balken in het zicht maar dik in de verf. Tussen de balken is het plafond iets verlaagd zodat alleen een minimale hoogte van 20 cm vastgesteld kan worden. De breedte bedraagt 17-17,5 cm; de balkafstand meestal ca. 105 cm h.o.h. De balken lijken behouwen te zijn en zouden van eikenhout kunnen zijn. Het is opvallend dat de voorste vijf balkvakken ca. 30 cm hoger zijn geplaatst dan de andere balkvakken.

De voorkamer heeft in het vierde vak een stookplaats. Deze zit vermoedelijk op de oorspronkelijke plaats, daar voor deze stookplaats een extra diep balkvak van 130 cm is aangelegd.

Achter de voorkamer is een trap naar de zolder uit de jaren 30-50 van de 20ste eeuw.

In de achterste vertrekken zijn de balken omkist. Vanuit de zolder konden twee balken in het achterste gedeelte waargenomen worden (vermoedelijk de tweede en derde balk vanaf de achtergevel). Het bleek te gaan om een min of meer vierkante eiken balk (ca. 22 x 20 cm) en een rechthoekige grenen balk (30 cm hoog). Beide balken waren rood beschilderd. Het is niet duidelijk of deze balken representatief zijn voor het achterste gedeelte en dat er steeds een alternerend stelsel is van eiken en grenen balken of dat het aangetroffene min of meer toevallig ontstaan is.

De keuken heeft in de rechterzijmuur een venster met een 19de-eeuws zesruits bovenlicht en daaronder een stolpraam uit de jaren 50 van de 20ste eeuw.

De verdieping van de gang is thans in gebruik bij de bovenwoning en heeft een vierdelig venster dat mogelijk uit de jaren 50 van de 20ste eeuw dateert.

kapconstructie.

De zolder is afgetimmerd maar op enkele plaatsen kon men achter de betimmering kijken.

Het voorste deel van de zolder heeft geen borstwering. Het achterste gedeelte van de zolder heeft een kleine borstwering van ca. 22 cm. De zolder heeft een 19de-eeuwse kapconstructie van rondhouten sporenparen met hergebruikte eiken haanhouten en een naaldhouten nokruiter en rondhouten gordingen halverwege de afstand muurplaat haanhout.

Bij nadere analyse blijken er twee soorten sporen te zijn. Er zijn vrij dunne rondhouten sporen (doorsnede ca. 7-10cm; ca. 68 cm h.o.h.) die mogelijk 19de-eeuws zijn en iets zwaardere sporen (doorsnede ca. 13,5cm) die hier een daar een beetje gekantrecht zijn. Bij enkele van deze zwaardere sporen zijn brede kepen te zien die in de huidige situatie geen enkele zin hebben. Vermoedelijk zijn dit kepen waarin haanhouten gezeten hebben.

De huidige haanhouten zijn van hergebruikt eikenhout (16 x 7,5 cm) en zijn met rechte liplassen op de rondhouten sporen gespijkerd.

Vermoedelijk hebben de zwaardere naaldhouten sporen en de eiken haanhouten de oorspronkelijke sporenkap gevormd. Dat betekent dat ook de rondhouten sporen die nauwelijks gekantrecht waren al in het einde van de 16de of de vroege 17de eeuw gebruikt werden.

Het achterste gedeelte van de oostelijke muurplaat is nog een eiken oorspronkelijke muurplaat, terwijl de rest van de plaat, voor zover zichtbaar, in naaldhout vervangen is. De zolder heeft grenen vloerdelen van 2,5 cm dik en 22-25 cm breed.

Bij de overloop op de zolder bevindt zich een hekwerkje van siersmeedijzer dat mogelijk eind-19de-eeuws is.

HET ACHTERHUIS

De voorgevel is een gepleisterde recht gesloten gevel van drie bouwlagen waarbij de begane grond uitgekomen is. Aan de linkerkant is de gevel door de tweelaagse gang ingebouwd. Rechts daarvan bevinden zich op de verdieping twee vernieuwde vensters. Ter hoogte van de bovendorpels bevinden zich grote oude ankers die de balklaag boven de verdieping aan de gevel koppelen. De tweede verdieping heeft twee vensters die dichtgespijkerd zijn.

De rechterzijgevel staat vrij en de linkerzijgevel en de achtergevel zijn ingebouwd.

De rechterzijgevel is een langsgevel van drie bouwlagen. Deze heeft een 19de-eeuwse tweede verdieping en daaronder een 16de- of 17de-eeuwse muurwerk met de nodige bouwsporen. Dit gedeelte van de gevel is in een ruw staand verband opgetrokken. De tienlagenmaat varieert van 75,5-80 cm de steenmaat 27,5-29 x 13,5-14 x 6,5-7 cm.

De gevel heeft boven de begane grond en de verdieping een rij ankers die een enkelvoudige balklaag suggereren. Blijkens de situering van de ankers heeft het achterhuis vijf vakken. Het is echter niet duidelijk of het achterhuis ingebouwd is en in feite langer is.

In het tweede, vierde en vijfde vak zijn de bouwsporen van smalle dichtgezette luikvensters met houten lateien aangetroffen. In het derde vak bevindt zich een lagere en bredere invulling overdekt door een eiken latei die als een dichtgezette deur geïnterpreteerd kan worden.

Overigens is ter plaatse van de invulling van het venster in het tweede vak in een latere fase een stookplaats met uitgemetselde schoorsteen geplaatst. Hierbij is de eiken latei verdwenen. Het venster in het vierde vak is dichtgezet en verkleind. Hier bevindt zich thans een vierkant houten venstertje. In het vijfde vak is een 19de-eeuwse (?) deuropening gemaakt.

Bij de voorste hoek bevinden zich in sommige metsellagen klezoren. Ook achteraan is een rij klezoren te zien zodat men daar een oorspronkelijk einde van de gevel zou verwachten. Het is wel vreemd dat zich rechts van deze klezoren nog een anker bevindt omdat dan wel erg dicht bij de achtergevel komt te liggen. De eerste verdieping heeft een vierkant venster in het vierde vak.

Iets onder de bovenste rij ankers bevinden zich de sporen van balkgaten die door stenen op hun kant afgedekt worden.

Hieruit kan afgeleid worden dat de balklaag boven de verdieping iets lager heeft gezeten. Vermoedelijk heeft het huis oorspronkelijk twee vrij lage bouwlagen en een steile kap met een borstwering gehad. Toen in de 19de eeuw de tweede verdieping werd gebouwd zijn deze balken op de vroegere muurkroon gelegd.

De tweede verdieping is in halfsteensverband opgetrokken (10 lagen 60; steenmaat 21,5-22,5x5,5 cm). Dit metselwerk kan uit de tweede helft van de 19de eeuw dateren.

Dichtgezette deuropening met eikenhouten latei met deursponning.

Plattegrond per bouwlaag

De lage begane grond van het achterhuis wordt overdekt door een enkelvoudige balklaag die in het zicht is. (balken 18 cm breed; de hoogte kan niet vastgesteld worden omdat het plafond tussen de balken verlaagd is). De balken hebben aan beide uiteinden eenvoudige consoles of sloffen. Er zijn vier balken zichtbaar waarvan de houtsoort nog niet vastgesteld kan worden omdat ze dik in een recente verf zitten. In het tweede balkvak zit tegen de rechtermuur een vernieuwde stookplaats.

In de voorste balk zit aan de linkerkant aan de achterkant van de balk een afgeronde afschuining die op de vroegere aanwezigheid van een trap kan duiden.

WAARDESTELLING

Steentilstraat 37 heeft hoge stedenbouwkundige waarde omdat de bouwmasa van het voorhuis met intacte steile kap en het achterhuis (nu met weliswaar plat dak) karakteristiek is voor de historische bebouwing van een belangrijke uitvalsweg.

Bovendien is het onderdeel is van een bouwblok met 16de-eeuwse percelerings- en bebouwingsstructuur die redelijk goed bewaard is gebleven. Ook de steeg aan de rechterzijde is van belang omdat die de vroegere ontsluiting van het perceel documenteert.

De voorgevel heeft enige positieve monumentwaarde als een eind-19de-eeuwse lijstgevel met uitzondering van de pui. Ook heeft de verwijdering van de kroonlijst in architectonisch opzicht afbreuk gedaan aan de gevel. Wel heeft de voorgevel enig stedenbouwkundig belang, daar deze een onderdeel van de historische straatwand van de Steentilstraat vormt waarin het ritme en schaal van de 16de-eeuwse huizen goed bewaard is gebleven. De rechterzijgevel aan de steeg heeft hoge monumentwaarde gezien de vele oorspronkelijke bouwsporen die daar in bewaard zijn gebleven die het functioneren van het huis documenteren. Ook voor de rechterzijgevel van het achterhuis geldt hetzelfde. De gepleisterde achtergevel

cumenteren. Ook voor de rechterzijgevel van het achterhuis geldt hetzelfde. De gepleisterde achtergevel van het voorhuis heeft ook bouwhistorische waarde, voorzover de oorspronkelijke bouws substantie nog aanwezig is.

Het casco van het voorhuis heeft belangrijke bouwhistorische waarde omdat de 16de-eeuwse zijmuren en de balklagen bewaard zijn gebleven. De 19de-eeuwse kap is deels van hergebruikte oorspronkelijke onderdelen gemaakt en heeft ook belangrijke bouwhistorische waarde omdat de vorm van de oude kap nog afgeleid kan worden. Ook het 16de-eeuwse casco van het achterhuis is waardevol. Hiervan is de oorspronkelijke balklaag boven de begane grond in ieder geval bewaard en die boven de verdieping vermoedelijk ook.

Er is niet of nauwelijks historisch waardevol interieur zichtbaar bewaard gebleven.

AANBEVELINGEN

Bij een eventuele verbouwing verdient het aanbeveling het huis nader bouwhistorisch te onderzoeken.

BIJLAGE

Uittreksel uit het bouwdoossier van de dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.

Adres : **Steentilstraat 37**
Bouwdoosiernummer : B 6041
D.I.V. bezoek : 11 mei 2005

1908

K.O. Beerta krijgt een vergunning voor het gedeeltelijk vernieuwen van het gebouw (drukkerij) staande op het perceel kadastraal bekend gemeente Groningen sectie H nr. 483 in een particuliere gang, uitkomende in de Kosterstang. De gedeeltelijke vernieuwing bestaat in het vernieuwen van de voorgevel, de balklaag, de vloeren en de bekapping. Het werk komt nog hetzelfde jaar gereed.

1929

Het tonnenstelsel wordt opgeheven. De bestaande privaten worden voorzien van een inrichting tot waterspoeling en het afvoeren van de faecaliën naar het riool van de gemeente.

1961

K. Winkel krijgt een vergunning voor het wijzigen van de indeling op de begane grond en het maken van een winkelpui in de voorgevel. Het werk komt nog hetzelfde jaar gereed.

1983

A. Bakker krijgt een vergunning voor het aanbrengen van een reclamelichtbak..

1985

Er worden herstelwerkzaamheden aan de kapconstructie uitgevoerd. De bouwkosten bedragen f 13.850,-

H. Wierts